

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä lokakuuta 2011 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 54/2011 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 6/2011 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Tanja Nurmi, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tulliylitarkastaja Markus Teräväinen, Tullihallitus

- lakimies Sami Hämäläinen, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- toimitusjohtaja Elina Ussa, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- toimitusjohtaja Osmo Laine, Päivittäistavara-kauppa ry
- tietohallintopäällikkö Lennart Wahlfors, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
- tiedottaja, asiamies (ma.) Susanna Heikkinen, Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry (SAJK)
- varapuheenjohtaja Anssi Pyysing, Suomen Pienpanimoliitto
- erikoistutkija Esa Österberg, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- pääekonomisti Minna Punakallio, Veromaksajain keskusliitto.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Alkoholijuomateollisuusyhdistys
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- sisäasiainministeriö
- Suomen Yrittäjät ry
- valtiovarainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia muutettavaksi. Oluen

ja mietojen käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin noin

15 prosenttia ja muiden alkoholijuomien valmisteveroa noin 10 prosenttia. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin 13,1 prosenttia. Korotuksen vuoksi alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat keskimäärin 4,5 prosenttia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2012 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä verotaulukkoa koskevin vähäisin tarkennuksin. Muutosehdotusta on perusteltu yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Esityksen taustaa

Esitys on osa hallitusohjelmassa sovittuja etupainotteisia sopeutustoimia, joiden tarkoituksena on lisätä valtion verotuloja ja parantaa valtiontalouden tasapainoa. Korotusten arvioidaan lisäävän valtion verotuloja nykyisestä noin 115 milj. euroa vuodessa, jolloin alkoholi- ja alkoholijuomaveron vuotuinen kokonaiskertymä nousisi noin 1,4 miljardiin euroon.

Esityksen tarkoituksena on myös toisaalta vähentää alkoholin aiheuttamia haittoja koko väestön tasolla. Ehdotetut veronkorotukset kohdistuvat kaikkiin alkoholijuomaryhmiin mutta painottuvat olueen ja muihin mietoihin käymisteitse valmistettuihin juomiin. Painotuksen tarkoituksena on suojella nuoria ja vähentää alaikäisten alkoholin kulutusta. Linjaus vastaa hallitusohjelman päihdepoliittisia tavoitteita.

Valiokunta pitää näitä esityksen yleisiä lähtökohtia perusteltuina ja kannatettavina.

Korotusesitys ja alkoholin kulutus

Oluen ja mietojen käymisteitse valmistettujen juomien veroa korotettaisiin siis 15 prosenttia ja muiden alkoholijuomien veroa 10 prosenttia nykyisestä. Korotukset on tarkoitettu saattaa voimaan ensi vuoden alusta, ja niiden odotetaan nostavan alkoholijuomien vähittäismyyntihintoja keskimäärin 4,5 prosenttia nykyisestä.

Esitys on jatkoa vuosina 2008 ja 2009 toteutetuille kolmelle aiemmalle korotukselle. Niillä kaikilla on pyritty nostamaan verotasoa maltillisesti niin, ettei kotimaan myynti korvautu merkittävässä määrin matkustajatuonnilla.

Veronkorotukset ovat nostaneet alkoholin reaalihintoja ja vähentäneet alkoholin tilastoitua kulutusta kolmen viimeisen vuoden aikana 8,7 litrasta 8,1 litraan absoluuttista alkoholia asukasta kohden laskettuna. Suurin muutos on kohdistunut väkeviin alkoholijuomiin, joiden myynti Suomessa on laskenut noin 12 prosenttia viimeisen kolmen vuoden aikana. Vaikka tilastoimaton kulutus on kasvanut samaan aikaan 1,8 litrasta 1,9 litraan, alkoholin kokonaiskulutus on laskenut 10,5 litrasta 10,0 litraan asukasta kohden laskettuna. Samalla alkoholijuomaverojen vuotuinen tuotto on kasvanut veronkorotusten vuoksi reilusta miljardista hieman vajaaseen 1,3 miljardiin euroon.

Valiokunta pitää kehitystä monin osin myönteisenä. Muutos näkyy alkoholihaittojen, mm. rattijuopumusten ja alkoholin käyttöön liittyvien kuolemantapausten vähentymisenä näiden kolmen vuoden aikana. Lisäksi erityisesti nuoret aikuiset suhtautuvat aiempaa kriittisemmin alkoholin väärinkäyttöä kohtaan. Terveyspoliittiset seikat puoltavat siis suhteellisen korkeaa verotasoa.

Matkustajatuonti

Suomi sijoittuu verotasollaan neljän korkeinta veroa perivän maan joukkoon EU-alueella yhdessä Ruotsin, Ison-Britannian ja Irlannin kanssa. Oluen, viinien ja välituotteiden verotaso on korkein Suomessa, ja lisäksi etyylialkoholin verotus on toiseksi kireintä Ruotsin jälkeen.

Veroero esimerkiksi Viroon ja Saksaan on suuri kaikissa tuoteryhmissä.

Alkoholijuomien hintatasolla ja matkustajatuonnilla tiedetään olevan selvä keskinäinen yhteys. Tähän on viitattu myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Veronkorotukset näkyvät siten kasvaneena matkustajatuontina ja vastaavasti tältä osin menetettyinä verotuloina. Alkoholien aiheuttamat haitat ovat kuitenkin samanlaisia.

Matkustajatuonti muodostaa pääosan, noin kolme neljäsosaa, Suomen tilastoimattomasta kulutuksesta. Tilastoimaton kulutus vastaa taas noin 19 prosenttia kaikesta kulutetusta alkoholista. Matkustajatuonti on siis alkoholipoliittisesti ja fiskaalisesti merkittävä ilmiö. Lisäksi se vaikuttaa myös suomalaisten yritysten kilpailuasemaan ja mahdollisuuksiin ylläpitää työpaikkoja täällä. Nämä näkökohdat on siten syytä ottaa aina huomioon verotasoa vahvistettaessa.

Hintaero Suomen lähialueisiin aiheuttaa siis kaikkiaan paineita matkustajatuontiin ja ylläpitää kiinnostusta laittomiin markkinoihin. Se saattaa lisätä myös epävirallista alkoholien välitystä ja myötävaikuttaa laittomaan ravintolatoimintaan, kuten asian valiokuntakäsittelyssä on tuotu esiin. Ilmiö ei ole kuitenkaan yrityskyselyjen mukaan vielä ensisijaisia harmaan talouden ongelmia ravintola-alalla¹.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tietopohja päätöksenteolle on mahdollisimman kattava ja luotettava. Tietoa tarvitaan matkustajatuonnin lisäksi myös alkoholien laittomasta tuonnista ja siihen liittyvistä vakavista ilmiöistä. Tilanne on tältä osin Tullin tietojen mukaan melko vakaa mutta vaatii jatkuvaa seurantaa erityisesti itärajalla.

¹ TrVM 9/2010 vp — M 8/2010 vp, Harmaan talouden katvealueet (Suomen kansainvälistyvä harmaa talous) ja sen taustalla oleva tutkija Pekka Lithin raportti 26.2.2010. Raportissa esiteltiin tärkeimpiä harmaan talouden ongelmia ravintola-alalla. Näitä olivat pimeän työvoiman käyttö (176 pistettä), kirjanpidon ohittava ruokamyynti (133 p.), kirjanpidon ohittava olut- ja muu alkoholien myynti (76 p.), konkurssikeinottelu (37 p.) ja vasta viidentenä alkoholien myynti ilman anniskelulupaa (34 p.).

Matkustajatuonnin kyselytutkimus

Matkustajatuontia seurataan vakiintuneesti kyselytutkimuksella, jonka keskeiset viranomaiset — Valvira ja THL — ovat tilanneet yhdessä alan toimijoiden, mm. panimoteollisuuden, alkoholijuomakauppiaiden, päivittäistavarakaupan ja tupakkateollisuuden kanssa. Kyselytietojen perusteella julkaistaan vuosittain raportti, joka kuvaa matkustajatuonnin muutoksia 12 kuukauden pituisella tarkastelujaksolla.

Kysely toteutetaan viikoittain 500 hengen suuruisella otannalla puhelimitse, ja se edustaa parhaita saatavilla olevaa tietoa. Elinkeinoelämän edustajat ovat pitäneet tuloksia kuitenkin osin puutteellisina mm. siksi, koska kysely kohdistuu vain suomalaisiin matkustajiin. Siitä ei siis ilmene esimerkiksi täällä käyvien virolaisten työntekijöiden mukanaan tuomat juomat.

Alkoholijuomiin kohdistuva verotus edellyttää kaikkiaan oikeasuhtaista tasapainoa alkoholihaittojen ehkäisyn ja veropohjan kestävyyskesken. Mahdollisimman kattava ja luotettava tieto on sen vuoksi välttämätöntä. Valiokunta pitää perusteltuna sitä, että käytössä olevaa kyselyä kehitetään nykyistä edustavammaksi. Huomioon tulisi ottaa mm. säännöllisesti Suomessa työskentelevien virolaisten matkustajatuonti.

Seuranta ja muu ohjaus

Säännöllinen seuranta on siis edellä todetuina tavoin tarpeen, jotta alkoholijuomien verotusta voidaan kehittää pitkäjänteisesti ja ennustettavasti myös alan toimijoiden kannalta.

Valiokunta korostaa toisaalta myös yleisen alkoholivaltituksen ja asenneohjauksen tarpeellisuutta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on toivottu tältä osin nykyistä aktiivisempaa otetta. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

Lain liitteenä oleva verotaulukko. Valiokunta ehdottaa, että verotaulukon tuoteryhmän 23 (*Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat*, joiden etyylialkoholipitoisuus yli 5,5 mutta enintään 8 tilavuusprosenttia) veron

määrä olisi 224,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa esityksessä olevan 244,00 sentin sijasta. Kysymys on teknisen virheen oikaisusta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1128/2010, seuraavasti:

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	4,00 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	29,90 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	11,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	159,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	224,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	312,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	312,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	379,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	625,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i> tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuulu- vat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	4,00 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	43,40 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
Muut	46.	43,40 senttiä senttilitralla etyylialkoholia

VaVM 13/2011 vp — HE 54/2011 vp

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Pentti Kettunen /ps		Sari Sarkomaa /kok
jäs.	Leena Harkimo /kok		Astrid Thors /r
	Pertti Hemmilä /kok		Kauko Tuupainen /ps
	Jouko Jääskeläinen /kd		Pia Viitanen /sd
	Timo Kalli /kesk (osittain)	vjäs.	Risto Kalliorinne /vas
	Sampsa Kataja /kok		Johanna Karimäki /vihr
	Esko Kiviranta /kesk		Sirpa Paatero /sd (osittain)
	Mika Lintilä /kesk		Ismo Soukola /ps
	Heli Paasio /sd		Tapani Tölli /kesk
	Matti Saarinen /sd		Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen.